

Rapport över arkeologisk inventering på fastighet Saxnäs 1:37, Vilhelmina sn

2009-09-09
Laila Eliasson

Inledning

Med anledning av planerad ny- och utbyggnation på fastigheten Saxnäs 1:37 på Fårnäset i Vilhelmina kommun har en arkeologisk inventering utförts. Anledningen är att det sedan tidigare finns flera registrerade fornlämningar ute på näset, varav en boplats från stenålder/bronsålder (Raä 101) inom den aktuella fastigheten.

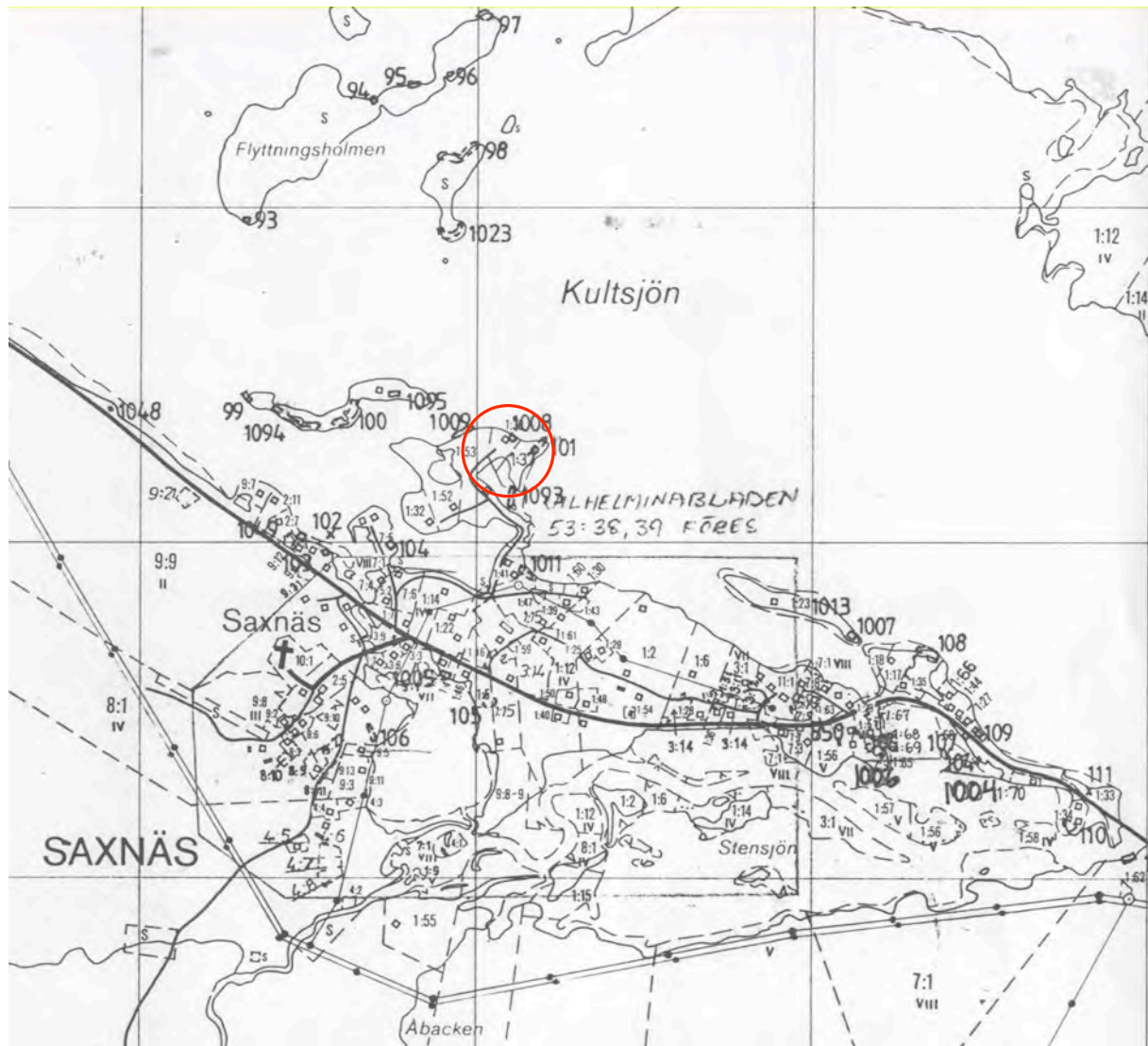

Fig.1. Utdrag ur ekonomiska kartan 23F 0-1 e-f med det berörda området markerat med en röd cirkel. Skala: 1:20 000.

I dagsläget finns en timrad sportstuga på tomten samt en sjöbod. Det den nuvarande ägaren planerar att göra är att dels bygga ut befintlig stuga, uppföra ett skotergarage, en vedbod samt en kåta.

Fig.2. Här planeras ett inglasat parti mellan befintlig stuga och en ny timmerbyggnad.

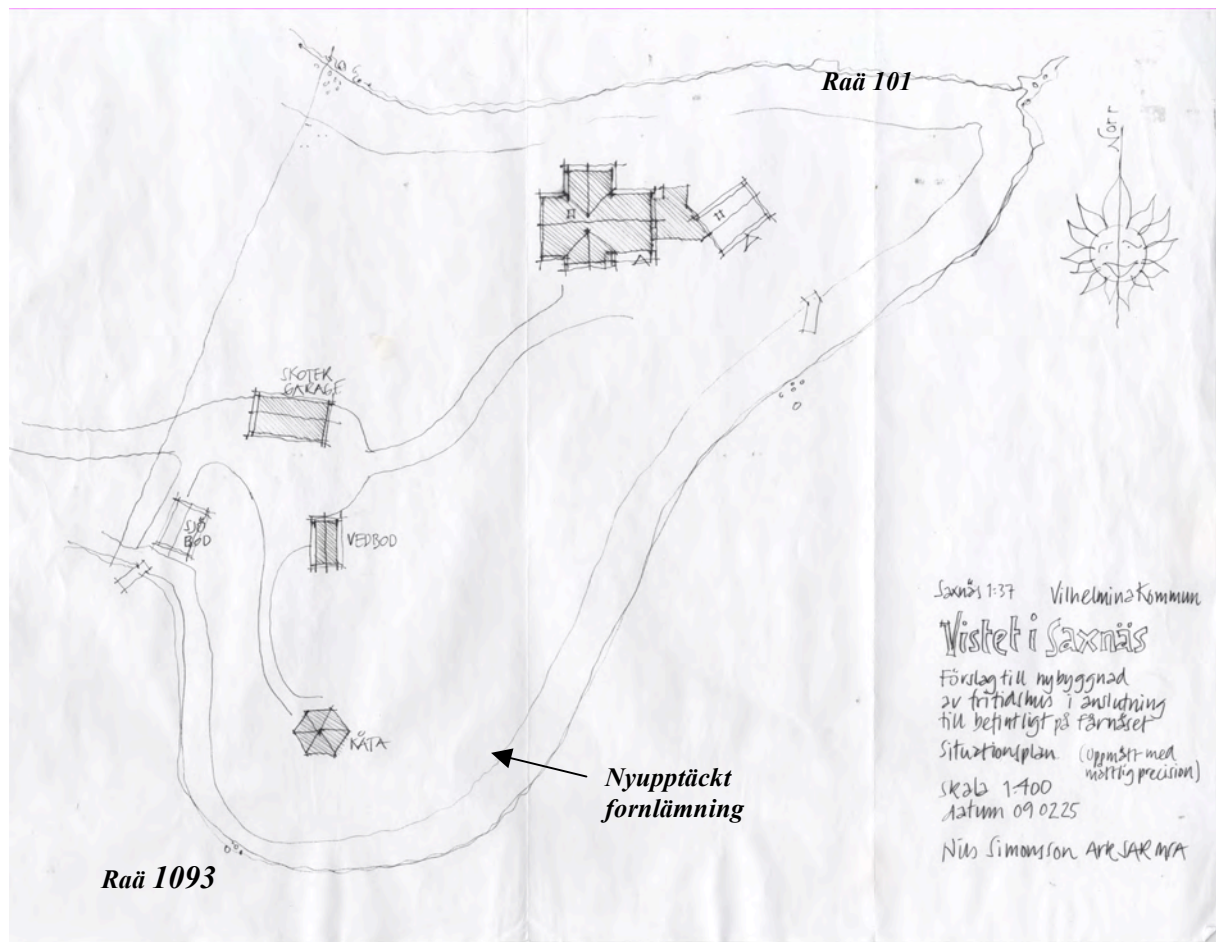

Fig.3. Karta med de planerade byggnaderna gråskrafferade samt de registrerade boplatserna Raä 101 och 1093 utmärkta. Även platsen för en nyupptäckt fornlämning har markerats på kartan. Skala 1:8 000 (originalet i skala 1:4 000).

Fig.4. Här planeras en ny timmerbyggnad, i direkt anslutning till den stuga som syns på bilden. Foto mot Ö.

Fig.5. I närheten av befintlig sjöbod har man önskemål om att få uppföra en skoterbodsamt en vedbod. Foto mot sydost.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsmuseets ärendebeteckning:	D.nr 170/09.
Län:	Västerbotten
Kommun:	Vilhelmina
Ek.kartblad:	23F 0-1 e-f
Koordinater:	X 7208160, Y 1478130
Områdets storlek:	7 000 m ²
Undersökningstyp:	Arkeologisk inventering
Uppdragsgivare:	Torbjörn Källström
Tidpunkt för inventeringen:	2009-09-09
Arbetsledare:	Laila Eliasson
Fotodokumentation:	Laila Eliasson
Fältarbetstid:	4,0 timmar
Rapporttid:	2,5 timmar

Topografi och fornlämningsmiljö

Den berörda fastigheten ligger på den nordöstra spetsen av en udde i Kultsjön. I framför allt den östra och södra delen av udden ligger markplanet högt ovanför vattenbrynet och där förekommer också kraftiga erosionsbranter. Växtligheten inom fastigheten domineras av mossa, gräs och lingonris samt relativt mycket fjällbjörk och någon enstaka gran. Terrängen ute på näset är ganska ojämn eftersom det ligger nedfallna och överväxta trädstammar lite var stans i området. Därtill finns det rikligt med svackor och gropar, av vilka flera antas ha orsakats av gamla rotvältor.

Fig.6. Fastighetsägaren Torbjörn markerar mittpunkten för den planerade kåtan. På andra sidan vattnet skymtar en badplats. Foto mot VSV.

Området kring udden är mycket fornlämningrikt varav en sten- och bronsålderboplats finns registrerad strax nordöst om befintligt fritidshus (Raä 101). Strax söder om fastigheten registrerades en stenåldersboplats på 1970-talet, Raä 1093, vilken låg ute på en sandrevell ute i sjön. Den återfanns inte vid en inventering 1983 på grund av det höga vattenståndet.

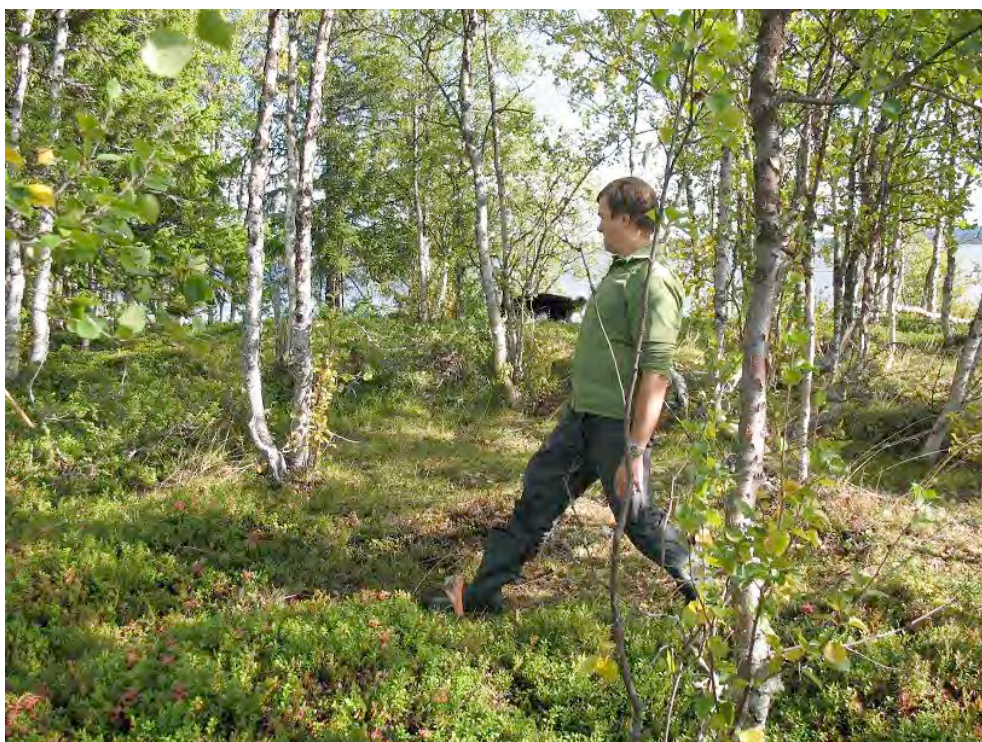

Fig.7. Torbjörn markerar den planerade kåtans mittpunkt. I bakgrunden skymtar hans hund på den plats där en ny fornlämning påträffats. Foto mot öster.

Detta gäller även boplatserna 1008 och 1009, vilka finns registrerade på de närliggande fastigheterna. Enligt fastighetsägaren Torbjörn Källström finns en muntlig tradition i trakten som berättar att samer ska ha begravts här ute på näset i gamla tider. Lägesangivelsen för gravarna varierar dock och anses i vissa fall ha legat på den sydöstra delen av udden, medan andra menar att de anlagt på den västra delen. Det finns även nu levande personer i trakten som anser att gravarna blivit borttagna.

Undersökningsmetod och undersökningsresultat

Eftersom det förekommer flera registrerade sten- och bronsåldersboplatser i området, samt att det finns muntliga traditioner om samiska gravar från historisk tid i området var det relevant att göra en noggrann undersökning inom området med jordsond och spade. I samtliga kullar och svackor inom fastigheten gjordes provgropar. Även inom de plana ytor där nya byggnader planeras gjordes provstick med jordsond samt provgropar med spade. Det enda anmärkningsvärda som kunde noteras var en samling överväxta stenar, 0,07-0,20 m stora som lagts i en kvadrat på den sydöstra sidan av näset, ca 1,5 meter väster om erosionsbranten ned mot vattnet (se skiss nedan). Vid provgrävning innanför stenarna kunde ingen kulturpåverkad fyllning noteras utan där fanns endast naturlig sandblandad mjåla. Omgivande mark bestod mest av lingonris, kråkbärsris och gräs, medan en yta strax väster om stenarna skilde sig något genom sin ljusare växtlighet och då i stort sett bara mossa. Beträffande de redan kända fornlämningarna på näset kunde bara enstaka skärvsten noteras vid fornlämning Raä 1093 och Raä 1008. Sannolikt finns flera fynd på de kända boplatserna men på grund av det höga vattenståndet vid undersökningstillfället gick de inte att urskilja under vattenytan.

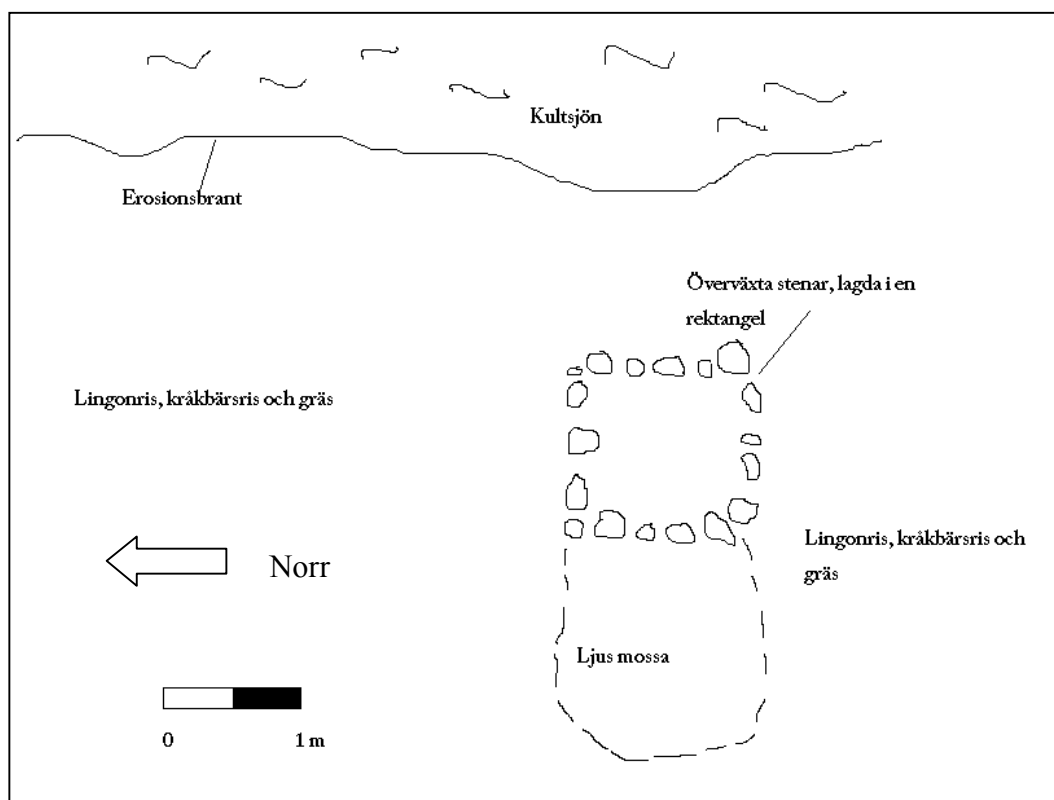

Fig.8. Skiss över nyupptäck fornlämning.

Sammanfattning

I samband med den arkeologiska inventeringen på Fårnäset kunde en nyupptäckt fornlämning med okänd funktion noteras på näsets sydöstra sida. Den bestod av en samling överväxta stenar 0,07-0,20 meter stora som lagts i en kvadrat. Ingen kulturpåverkad fyllning kunde noteras innanför stenarna men däremot var växtligheten strax väster om lämningen avvikande. Den bestod mest av ljus mossa medan den omgivande marken till största delen var bevuxen med lingonris, kråkbärsris och gräs. Då avståndet till närmast planerad byggnad, en kåta, uppgår till ca 15-20 meter finns det emellertid inget ur antikvarisk synvinkel, som hindrar nybyggnationen. Inte heller på de övriga platserna där nya byggnader planeras att uppföras finns några antikvariska hinder för nybyggnation.